
Alumna: Núria Hom Serra

Tutora: Montserrat de Rocafiguera

La farga catalana al Ripollès

Presentació

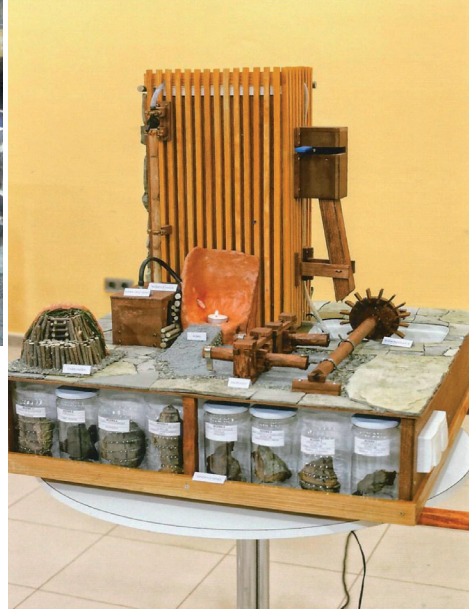
El meu treball de recerca tracta sobre la farga catalana, concretament al Ripollès, que va ser un dels llocs on més es va desenvolupar aquesta tecnologia ja que s'hi van assentar un gran nombre de fargues des del segle XV fins al segle XIX i s'hi van produir grans quantitats de ferro.

La farga catalana, sempre m'havia despertat la curiositat. Des de sempre m'ha agradat saber coses de la meva cultura. De la farga catalana n'havia sentit a parlar, però en tenia pocs coneixements i, per tant, tenia una sèrie de preguntes que volia respondre, i vaig pensar que el treball de recerca era una possibilitat de fer-ho possible. Així doncs, en començar el treball vaig plantejar de seguida els tres objectius cap on s'orientaria. Aquests són: l'estudi de la farga catalana al Ripollès, el procés d'obtenció del ferro i la construcció d'una maqueta d'una farga catalana en funcionament.

Metodologia i cos del treball

El primer que vaig fer en iniciar el treball va ser informar-me sobre el mètode de treball del ferro a partir de demostracions, com ara la de la Farga Rossell d'Andorra i la de Vilobí del Penedès. A la primera hi vaig assistir ja que era on podia veure fun-

cionar uns martinets, i a la darrera hi vaig poder veure l'obtenció del masser a partir de la mena o mineral de ferro. Altres fonts d'informació van ser els llibres, els audiovisuals i les fonts documentals que es conserven a l'Arxiu de Ripoll.

Un cop vaig tenir clar què era una farga, així com el seu procediment, vaig orientar el treball de camp a la recerca de cadascuna de les fargues del Ripollès, sobre el terreny. S'ha trobat l'existència d'un total de 26 fargues al Ripollès. Aquest elevat nombre va fer que em preguntés perquè s'havien assentat tantes fargues a la zona geogràfica del Ripollès, que de fet és un dels resultats del meu treball.

Sabut el procediment, vaig interessar-me per tot l'entorn que necessitava la farga: la matèria primera que necessitava per funcionar, el combustible i el transport. Tot això va conduir-me a estudiar oficis que per a mi eren pràcticament o totalment desconeguts, com per exemple el de carboner, fargaire i miner.

Per tal d'entendre millor tot el procediment, i també per posar-me a la pell de la gent de l'època que tenien aquests oficis, vaig decidir visitar mines i carboneres. En les mines vaig entrar-hi i extreure'n minerals que a posteriori vam analitzar juntament amb un geòleg. Pel que fa les carboneres, vaig assabentar-me que hi havia un petit poble, Forallac, situat al costat de la Bisbal de l'Empordà, on cada any fan una festa basada en la construcció d'una carbonera. Allà vaig poder veure una carbonera i la típica cabanya de carboners.

Un cop acabat el treball de camp, vaig construir la maqueta, que agrupava tots els elements de la farga catalana i a la vegada era un recull de totes les meves visites. Havia de tenir quelcom important: havia de funcionar tan sols amb aigua. Després d'haver realitzat multitud de proves es va arribar aconseguir. L'únic que em vaig veure obligada a fer va ser dissenyar un sistema de minibombes que s'encarreguen de pujar l'aigua des de la bassa fins al dipòsit com a conseqüència de l'absència del riu. Aquesta és l'única cosa que funciona elèctricament.

Conclusions

Finalment podem dir que l'establiment d'una farga depenia de la proximitat a una sèrie de recursos naturals com ara el mineral de ferro, el carbó vegetal i l'aigua, que juntament amb el pendent van fer del Ripollès una comarca ideal per a l'assentament de fargues. Malgrat tot, de totes elles en queden molts pocs vestigis. La farga més ben conservada de la comarca és la Farga Palau, que fou la darrera a tancar les portes.

En el context de l'època el procés català que es caracteritzava per l'acoblament de les trompes, un mètode d'insuflar aire el forn de manera contínua, va permetre augmentar la qualitat i la quantitat de ferro obtingut, tot i que cal remarcar que era un procediment complex, lent i costós.

A més, l'assentament de fargues va comportar una gran activitat econòmica i comercial a la comarca, especialment en el seu moment d'esplendor (segles XVII i XVIII). Fou un període de gran desenvolupament i riquesa per a la comarca del Ripollès.

En conclusió, haver viscut totes aquestes experiències m'ha portat a elaborar aquest treball, que pretén difondre el procés català així com també donar a conèixer les restes que en queden a la comarca, encara que dia a dia van desapareixent els últims vestigis del que va ser una autèntica innovació de reconeixement mundial en la seva època. És un treball realitzat amb tota la il·lusió i que aprofundeix en la farga catalana en tots els àmbits.

Bibliografia

Llibres: – BARIAND, P. *Enciclopèdia de los minerales*. Jaimes Libros. – Centre d'Estudis Catalans. «Fargues de ferro i fargues d'aram». *Actes col·loqui de tardor. Quaderns*. – COLOMER I FOSSAS, J. M. *Campdevàdol: Els carrers i la seva història*. Maideu. – SIMÓN I ARIAS, J. *La Farga catalana*. Filial de l'Institut d'Estudis Catalans. – FORMENT I GARCIA, J. *El Ripollès. La Farga catalana*. Fitxa-visita al Museu Etnogràfic de Ripoll. – GALLARDO I GARRIGA, A.; RUBIO I TUDURI, S. *La Farga catalana*. Ed. Rafael Dalmau. – GRAELLS, E. *La indústria dels claus a Ripoll. Contribució a l'estudi de la Farga catalana*. Barcelona: Ed. Fundació S.V.C., 1972. – GRAELLS,

E. *Els orígens industrials de Catalunya*. Maideu. — GRAY, T. *Els elements*. Institut d'Estudis Catalans. PUV. — HURLBUT, C. S. Jr. *Manual de Mineralogía de Dana*. 2a ed. Ed. Reverté, s.a. — MACARELLA, J. «La Farga». *Quaderns de la Revista de Girona*. — MARÍN SURROGA, J. *El ferro i la mineria al Ripollès i al Canigó* Vol. I. Consell Comarcal del Ripollès. — MATA I PERELLÓ, J. M. *Els minerals de Catalunya*. Institut d'Estudis catalans. — MATA-PERELLÓ, J. M.; SANZ BALAGUÉ, J. *Guia d'identificació de minerals*. Ed. Omega. — MATEU SUBIRÀ, J. *Fargues*. — MATEU SUBIRÀ, J. *Fargues de Catalunya i Andorra* (Nissaga, 18). — MELENDEZ, B.; FUSTER, J. M. *Geologia*. Ed. Paraninfo. — *La Farga Palau de Ripoll*. Quaderns de didàctica i difusió-20. Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya. — MOLERA I SOLÀ, P.; BARRUECO I JAOU, C. *Llibre de la Farga*. (Nissaga, 1). — MOLERA I SOLÀ, P. *Conèixer a Catalunya. La Farga*. Ed. Dopesa, 2. — PALACIOS PÉREZ, L. *Minerals i roques dels Països Catalans*. Ed. Pòrtic. — THOMAS, A. *Piedras preciosas*. Ed. Omega. — Webs: Minerals i roques (en línia) [Consultada el 22/8/14]. Disponible a: <http://www10.gencat.net/agaur_web/recursos/La_Farga/Docs/3_2-MENES.htm> — Explicació de les mines (en línia) [Consultada el 10/11/14]. Disponible a: <<http://www.foro-minerales.com/forum/viewtopic.php?t=10048>> — Història del ferro i com es treballava (en línia) [Consultada el 28/8/14]. Disponible a: <<https://sites.google.com/site/narracions/index-narracions/historia/historia-de-10-materials/historia-del-ferro>> — Les fargues explicació (en línia) [Consultada el 4/7/14]. Disponible a: <<http://www.raco.cat/index.php/AnnalsGironins/article/viewFile/53802/64241>> — El relleu del Ripollès (en línia) [Consultada el 20/9/14]. Disponible a: <<http://www.elripolles.com/que-vols-coneixer/medi-ambient-i-paisatges/la-orografia/36.html>> — Explicació de les mines (en línia) [Consultada el 29/9/14]. Disponible a: <<http://www.raco.cat/index.php/annalsCER/article/viewFile/211184/288988>> — Estudi del clima del Ripollès (en línia) [Consultada el 3/8/14]. Disponible a: <<http://www.ub.edu/geocrit/aracne/aracne-174.htm>> — Mineralitzacions i jaciments de ferro catalans (en línia) [Consultada el 12/11/14]. Disponible a: <http://www10.gencat.net/agaur_web/recursos/La_Farga/Docs/3_1-JACIM.htm> — Explicació de la repercussió de les fargues (en línia) [Consultada el 8/7/14]. Disponible a: <http://www10.gencat.net/agaur_web/recursos/La_Farga/Docs/2_2-aspSocioEcon.htm> — Diferències entre carbó vegetal i mineral (en línia) [Consultada el 17/9/14]. Disponible a: <<http://es.scribd.com/doc/20484208/Cuales-son-las-diferencias-entre-el-carbon-vegetal-y-el-mineral>>
